

Estimarea securității economice și diminuarea riscurilor

Alexandru GRIBINCEA,
doctor habilitat în științe economice, profesor universitar,
Academia de Administrare Publică

Doriana FORNA,
medic, spitalul „Sf. Spiridon,” Iași, România

Raisa DUȘCOV,
doctorandă, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Viorica ȚURCANU,
manager, Moldavian Auto Center

SUMMARY

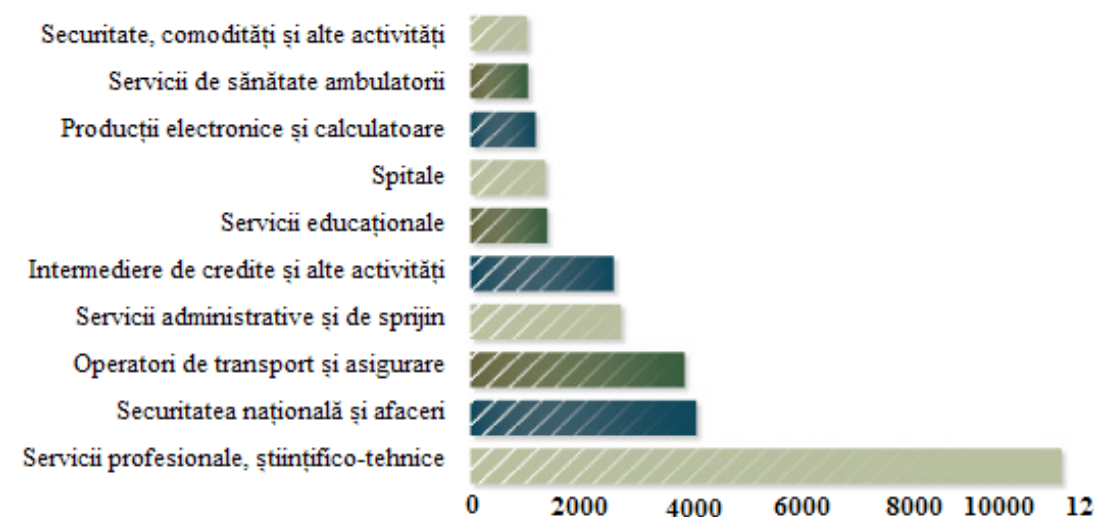
Economic security is measured as a combination of the normalized values of the seven socio-economic security indexes to yield a composite measure designated the Economic Security Index (ESI). The ESI is defined as a weighted average of the scores of the seven forms of security, in which double weight is given to income security and to representation security, for reasons that basic income security is essential for real freedom to make choices and that representation security is essential to enable the vulnerable to retain income security. Understanding the complex systems nature of national security and why the economy is a part of the equation is crucial. The world is a very small place, and world peace may depend upon our ability to understand and articulate these issues—and in particular to recognize the importance of the economic element of national power. Each country is uniquely endowed with their own level of economic development, a capacity for risk management, a national culture and its position in the international environment, each will invariably perceive economic security differently. For developing countries, such as China, economic security is best defined as the ability to provide a steady increase in the standard of living for the whole population through national economic development while maintaining economic independence. In other words, there are two sides to the economic security 'coin': competitiveness and independent economic sovereignty. Competition generates healthy development while a degree of autonomy guards against undue external influence on the economy. Economic competitiveness is vital not only to stimulate national economic growth, but also to penetrate the international market. In an era of globalization, the two are inextricably linked as no country can close itself off to challenges from the outside.

Securitatea este o stare în care fenomenele, procesele, obiectele nu pot afecta sănătatea umană și viața, starea de siguranță și bunăstare. Bunăstarea, de regulă, nu poate apărea de la sine, pentru aceasta este nevoie de a cheltui energie, timp și informații.

tuit). Gamă largă de incertitudini privind activitatea economico-financiară viitoare a unui agent economic sau a unei țări face dificilă previziunea tuturor riscurilor.

Riscul de țară reflectă probabilitatea apariției unor evenimente macroeconomice și/sau politice care pot genera pier-

Fig. 1. Cele mai multe anunțuri de locuri de muncă vacante din lume, pe ramuri.

Sursa. Investigațiile autorilor.

Drept urmare, acest proces entropic necesită consumul de materiale și de energie pentru menținerea condițiilor de viață în siguranță, de securitate, care pot fi considerate ca fiind absența riscului inacceptabil cât de mic ar fi.

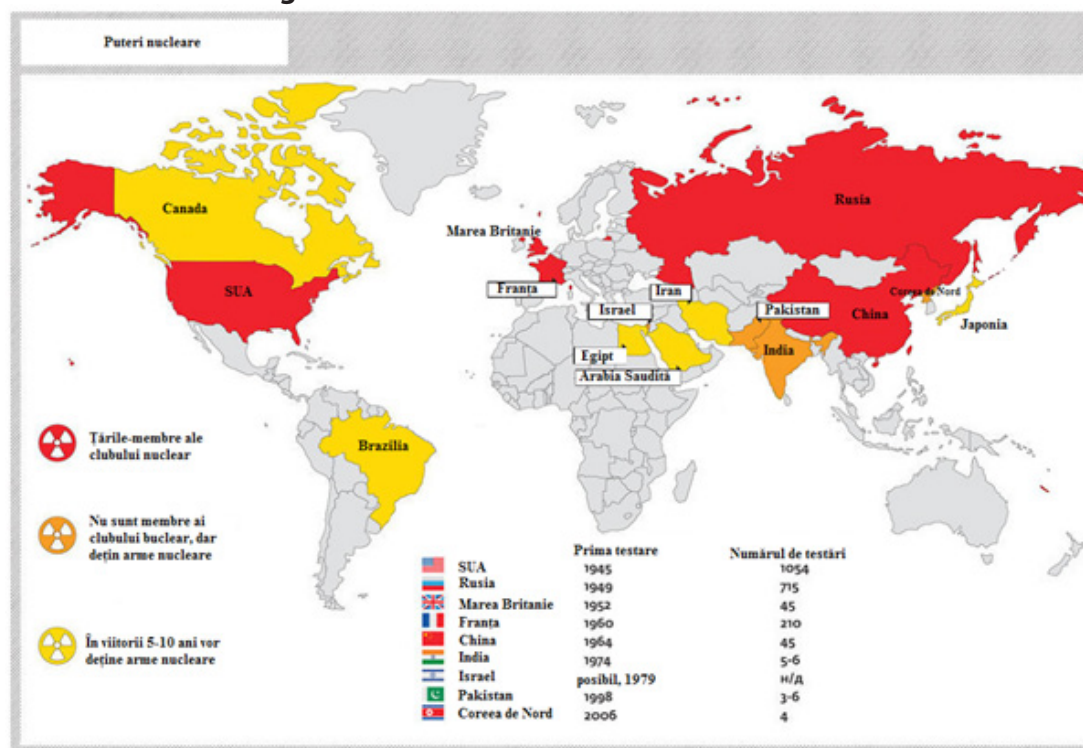
Pericolul este o stare în care factorii chimici, fizici, biologici, sociali, mentali pot arăta efectul lor negativ în anumite condiții, o combinație de circumstanțe – scolaric (aleatoriu) sau de fiabilitate.

Pericol – situație, întâmplare care pune sau poate pune în primejdie existența, integritatea cuiva sau a ceva [DEX]. **Riscul** este pericolul posibil, care poate fi contractual, suportat de către debitor a consecințelor păgubitoare ale eliberării creditorului de obligația pe care o avea față de el, ca urmare a neexecutării de către debitor a obligației sale sau din cauze ce nu-i sunt imputabile (forță majoră sau for-

deri financiare în afacerile internaționale prin neonorarea sau încetarea plăților/transferurilor de capitaluri și profituri către creditorii/finanțatorii externi. Evaluarea riscului de țară aferent titlurilor financiare, tranzacționate pe piața internațională, se face de câteva agenții specializate de evaluare a riscului de țară, care acordă calificative de risc în funcție de trei grupe de indicatori: *economici*, *politici* și *sociali*.

Fondul Păcii a stipulat ratingul țărilor (tab. 1), bazându-se pe indexul securității și stabilității vieții. Actualmente, în lume, din cauza globalizării economice excesive, situația dificilă dintr-o țară poate avea consecințe nefaste pentru vecini și țările-partenere în orice loc de pe glob. Fondul Păcii a repartizat 178 de țări în 11 grupe după criteriul securității pentru viață. În cele mai bune condiții se află Suedia (177) și Finlanda (178).

Fig 3. Puterile nucleare sau în curs de a deveni.

Sursa. Investigațiile autorilor.

Rusia și Statele Unite dețin în întregul arsenal nuclear mondial. preună, în contnuare, peste 93% din

Tabelul 2. Puteri nucleare declarate, ianuarie 2014.

Țară	Focoase active/ total	Anul primului test	Alte fo- coase	Inventar total
S.U.A.	5.735/9.960	1945 („Trinity”)	5.380	73.000
Rusia (U.R.S.S.)	5.830/16.000	1949 („RDS-1”)	64.000	8.000
Marea Britanie	225	1952 („Hurricane”)	65	225
Franța	350	1960 („Gerboise Bleue”)	10	300
China	130	1964 („596”)	250	250
India	75-115	1974 („Smiling Buddha”)	90-110	90-110
Pakistan	65-90	1998 („Chagai-I”)	100-120	100-120
Israel	necunoscut	necunoscut	80	80
Coreea de Nord	necunoscut	2006	6-8	6-8
Total	3970	...	12350	16300

Sursa. SIPRI Yearbook 2014 (Oxford University Press: Oxford, 2014 și [17]).

Majoritatea țărilor declară că vor să utilizeze energia nucleară în scopuri paș-nice. Dependența și necesitățile țărilor de surse de energie electrică clasice sunt cos-tisitoare sau uneori inaccesibile. Energia electrică de la centrale atomice pare să fie

Termenul de *securitate economică* a apărut în anii '30 ai secolului al XX-lea, iar, din 1985, a obținut statut în documentele sesiunii a 40-a a Adunării Generale O.N.U., prin rezoluția adoptată „Securitatea eco-nomică internațională” la cea de-a 42-a

Tabelul 3. Unele state cu programe nucleare, 2014.

Stat	Număr de reactoare	Puterea produsă în MW	Programul nuclear	În construcție	Planuri de construcție	Propuse
Total	439	370.721		28	62	162
UE	147	130.267		2		7
S.U.A.	104	99.209		1		24
Franța	59	63.363		1		1
Japonia	55	47.593		1	1	
Rusia	31	21.743		4	1	8
Marea Britanie	23	11.852	Scoția este împotriva			
Canada	18	12.599			2	
Germania	17	20.339	Se pune problema închiderii			
India	16	3.557		7	4	20
Ucraina	15	13.107			2	
Suedia	10	8.910	Stabil			
Chile	10	7.572		5	5	19
Iran	0	0		1	2	3

Sursa. Investigațiile autorilor.

cea mai ieftină și accesibilă. Pericolul vine din partea gradului de securitate, perico-lul radiației și deteriorări din diferite ca-uze: calamități naturale (Fukushima) sau factorul uman (Cernobil).

Securitate economică. Aceasta este o stare prin care este garantată situația de securitate financiară a întreprinderii și societății. Securitatea economică este ga-rantată de stat, respectând legislația. Dar adesea apar situații care rezultă din acți-uni ilegale ale unor persoane oficiale, apa-re pericolul de instabilitate economică.

Adunare Generală O.N.U. Concepția secu-rității economice internaționale a eviden-țiat niveluri ierarhice ale securității econo-mice: mondială, internațională, națională, regională, locală, securitatea unei întreprinderi. Securitatea economică mon-dială și internațională presupune luarea în considerare a amenințărilor: diferența dintre nivelurile potențialului economic din diferite țări; activitatea economică ne-sustenabilă din cauza epuizării resurselor naturale, lipsa de acces la tehnologii de vârf moderne ș. a. [1]

Experții au constatat că în R. Moldova corupția, economia tenebră, crima organizată afectează securitatea economică a cetățeanului și compromise dreptul lui de a participa cu șanse egale la rezolvarea problemelor societății.

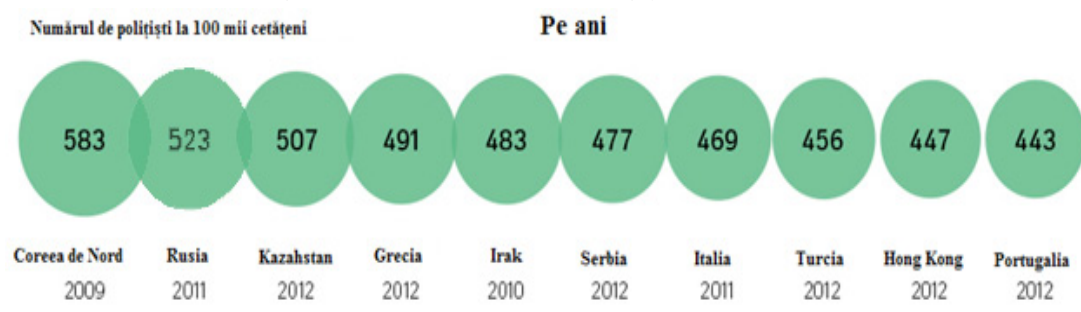
Publicația britanică *Daily News* și cotidianul spaniol *Diario* au analizat factorii de risc ai securității economice. S-a remarcat că unul dintre factori este economia subterană. În fiecare țară există o economie subterană. De exemplu, în Japonia aceasta este estimată la nivelul a 5% din PIB, în Marea Britanie – 8%, în S.U.A. – 8,5%, în Franța, Olanda, Canada și Germania – 9%, în Italia – 11,5%, în Belgia – 13%, în China – 30%, Rusia – peste 50%. În ceea ce privește crima organizată, ea a atins cote alarmante, cum ar fi: în Rusia – 40% din PIB, în țările din estul Europei (Ungaria, Bulgaria, Polonia) – 30% din PIB, în China – 30% din PIB, în Japonia – 28%, în Franța, Germania – 20%, iar în Sudia – 15% din PIB. [9, 14, 20, 27]

pentru crime grave, „hoții în lege” Gușan Ion (alias Cartuș) și Uruzbiev Ion (alias Ruslan). Situat în lista căutărilor interne și internaționale, Caramalac Grigore a fost reținut la 16 ianuarie 2003, la Moscova. Pe parcursul anilor anteriori, în Republica Moldova au fost distruse 20 de grupări criminale, întrunind 105 membri activi, dintre care 86 au fost arestați. Conform datelor operative, astăzi în țară acționează încă 32 de grupări, cu un total de 249 de persoane. [23]

Conform Ordinului nr. 352 al Președintelui Federației Ruse din 12.04.2013, numărul de colaboratori ai M.A.I. din Federația Rusă constituie 907.525 de persoane, dintre care polițiști – 782.001.

Conform statelor de personal ale M.A.I., în R. Moldova, în urma operării modificărilor, efectivul limită al I.G.P. constituie 9.243 de funcții. Efectivul atestat constituie 8.322 de angajați, dintre care 873 (sau 10,49%) sunt femei. Procentul femeilor

Fig. 4. Top-ul a 10 țări după numărul de polițiști pe cap de locuitor.

Sursa. UNODC, Human Rights Report, Small Arms Survei, 2011.

Vorbind despre R. Moldova, din 1996 până în 2003, liderii grupurilor criminale au controlat întreaga țară, în paralel cu autoritățile de stat. 116 grupări criminale înglobau peste 1.100 criminali periculoși. După o serie de operațiuni speciale ale M.A.I., în R. Moldova au fost reținuți și arestați trei lideri ai comunității criminale – Gîlcă-Peter Popovici (alias Miku), Moscalciuc Vladimir (alias Makena) și Malkhaz Japaridze (alias Malkhaz). Sunt urmăriți,

atestate a crescut cu circa 2 la sută față de perioada similară a anului 2013.

Dacă în primele 6 luni ale anului 2013 incompletul funcțiilor vacante constituia 1.113 angajați, atunci pentru aceeași perioadă a anului 2014 incompletul de personal constituia 524 de funcții, adică cca 6%. Pentru anul 2014, Inspectoratului i-a fost alocată suma, pe componența cheltuielilor de bază (mijloace bugetare), în mărime de 763.484,1 mii lei, inclusiv:

- 688.366,5 mii lei, alocații din contul bugetului de stat;

- 3.356,0 mii lei, pentru realizarea reformei în domeniul justiției;

- 71.761,6 mii lei, pentru acțiuni privind liberalizarea regimului de vize.

Mijloacele financiare repartizate de la M.A.I. au fost utilizate pentru lucrări de reparații capitale la 16 inspectorate teritoriale, B.P.D.S. „Fulger,” I.N.P., precum și la 5 obiective (imobile) ale I.G.P. Există unele păreri precum că sumele alocate trebuiau utilizate pentru măsurile de contracarare a criminalității în R. Moldova, dar nu pentru reparații. Adesea sumele colectate din amenzi și încasările de la mijloacele de transport se foloseau în alte scopuri, și nu pentru prevenirea infracțiunilor.

Datorită bugetului auster al I.G.P. și insuficienței surselor financiare pentru anul 2014, acesta dispune de un deficit de surse financiare la capitolul achiziționării carburanților, echipamentului polițienesc, cheltuielilor de deplasare, retribuirii muncii pentru lunile noiembrie-decembrie, precum și achitării indemnizațiilor de maternitate, pentru creșterea copilului și indemnizațiilor la eliberare. [Raport de activitate în primul semestru al anului 2014, Inspectoratul General de Poliție, Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova]

Securitatea economică națională în R. Moldova este reflectată într-o serie de acte legislative prin care se atestă starea de protecție a suveranității economice a statului, ordinii constituționale și integrității teritoriale, potențialului economic, științific, tehnic și de apărare a statului. Printre principalele elemente ale securității naționale deosebim: securitate socială, securitatea mediului, demografică, informațională, securitatea politică, militară, informații importante și siguranță. Securitatea economică este o componentă a securității naționale și rezidă

într-o stare a economiei, manifestată prin legalitate, echilibru și dezvoltare. Serviciul identifică vulnerabilități și cauze ce pot submina sau/și afectează securitatea economică a statului; intervine prin informarea autorităților abilitate, în funcție de caz, situație sau amenințare, pentru a fi întreprinse măsuri de prevenire sau contracarare. Valorificarea informațiilor se efectuează preponderent de către instituțiile cu putere decizională din țară, prin măsuri administrative, legislative, penale și contravenționale, economice, politice și sociale. [25]

În prezent, confruntările militare capătă tot mai des o formă economică (tacită), dar al căror rezultat nu este mai puțin distructiv. Ca în ostilitățile militare clasice, un factor important capătă războiul informațional, spionajul informațional (științific, tehnico-economic), spionajul comercial sau industrial. Prin urmare, considerăm că trebuie să existe la firme economice serviciul de securitate cu o structură specifică, subordonare, finanțare și organizare.

Adesea, pericolul securității economice survine din numărul excesiv (abuziv) al inspecțiilor nejustificate, retragerea unor documente („la comandă”). Prin urmare, este necesar ca personalul să aibă cunoștințe vizând ordinea de verificare a documentelor financiare și de audit.

Securitatea economică este o stare a economiei naționale în care ea este în măsură să asigure dezvoltarea continuă a societății și stabilitatea economiei sale, dezvoltarea socială și politică, protecția suveranității economice și militare chiar sub impactul unor factori externi și interni adversi, buna guvernare, protejarea intereselor economice la nivel național și internațional.

Securitatea economică este o componentă de bază, strategică a securității naționale. Manifestându-se în domeniile de alt tip de securitate națională, la rân-

dul său, urmare a modificărilor, suportă reacția inversă.

Securitatea economică a statului este un fenomen socioeconomic complex, care reflectă o mai mare gamă de condiții (variabile) ale producției materiale fiind sub impactul factorilor externi și interni. Acesta este determinat de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție și starea relațiilor socioeconomice, dezvoltarea progresului tehnico-științific (P.T.Ș.) și utilizarea realizărilor sale în economia națională, schimbul valutar și mediul internațional.

Baza materială a securității economice este determinată de:

- dezvoltarea forțelor de producție, capabile de reproducere extinsă;
- standardul civilizat (sporit) de viață;
- independența economică a statului;
- buna guvernare la toate nivelurile economiei;
- lupta împotriva criminalității.

Studierea naturii securității economice implică luarea în considerare a conceptelor-cheie.

Obiectele securității economice acționează ca un sistem economic în ansamblu, componentele căruia sunt: resursele naturale, bunurile industriale și nonproductive, imobilele, resursele financiare și economice, structurile economice, familiile, persoanele fizice și altele.

Subiecții securității economice sunt statul și instituțiile sale (ministerele, departamentele, serviciile și altele.), structurile juridice, instituțiile și agențiile, atât în sectorul public, cât și în cel privat.

Amenințări la securitatea economică sunt fenomenele și procesele care au un impact negativ asupra economiei țării, care încalcă interesele economice ale persoanelor, societății și ale statului.

Indicatorii de securitate economică sunt cei mai importanți parametri, care dau o idee despre starea sistemului economic în ansamblu, stabilitatea și mobi-

litatea. Principalii indicatori ai securității economice sunt:

- ritmul de creșterea al PIB;
- nivelul și calitatea vieții;
- rata inflației;
- nivelul șomajului;
- structura economiei;
- stratificarea populației după proprietate;
- starea bazei tehnice a economiei;
- cheltuieli pentru cercetare-dezvoltare (C-D);
- competitivitate;
- dependența de importuri;
- deschiderea economică;
- datoria internă și externă a statului etc.

Măsurile pentru asigurarea securității economice reprezintă un conștient de activitate, activitatea de zi cu zi a instituțiilor de stat, orientată spre reflectarea (blocarea) fenomenelor negative și proceselor din domeniul economic.

Astfel de activități includ:

- previziunea amenințărilor securității economice;
- estimarea pragului (gradului) de risc al securității economice;
- elaborarea actelor legislative, care protejează interesele economice ale națiunii;
- eliminarea deformărilor în structura economiei;
- susținerea și ajutorul în dezvoltarea sectorului privat, protecția acestuia, dedolarizarea economiei;
- nivelul necesar de resurse strategice și de mobilizare al statului.

Astfel, principala condiție pentru securitatea economică a R. Moldova constă în creșterea economiei, crearea condițiilor pentru modul său de funcționare, de reproducere extins și de concurență.

Pentru a înțelege esența securității economice, este important să se clarifice relația sa cu conceptele de „dezvoltare” și „sustenabilitate.”

Dezvoltarea este una dintre componentele securității economice. În cazul în care nu se dezvoltă economia, atunci statul reduce drastic posibilitatea de rezistență la factorii negativi externi și interni, precum și militari.

Durabilitatea (stabilitatea) este cea mai importantă caracteristică a economiei ca un sistem integru; reflectă puterea și fiabilitatea elementelor sale, ale legăturilor verticale, orizontale, precum și ale altor legături din sistem, capacitatea de a rezista la sarcini interne și externe.

Conținutul categoriei de „securitate economică” poate fi investigat din diferite unghiuri:

- ca stare;
- ca proces;
- ca sistem.

Securitatea economică ca o stare este un set de funcționare a factorilor economici, industriali și tehnologici care permit realizarea ciclului de reproducție.

Securitatea economică ca un proces constă în crearea și consolidarea condițiilor pentru asigurarea bunei funcționări a economiei naționale pe parcursul dezvoltării sale. Securitatea economică ca sistem cuprinde următoarele elemente structurale:

- sprijin financiar și material pentru producție;
- starea forței de muncă;
- dimensiunea și caracterul progresiv al capitalului (fonduri) de producție;
- dezvoltarea domeniilor de cercetare, dezvoltarea și inovarea tehnologică;
- oportunități pentru desfacerea produselor pe piețele interne și externe.

Securitatea economică trebuie privită ca un sistem interconectat la diferite niveluri:

- a) internațional
- b) național;
- c) nivelul unei structuri economice aparte;
- d) persoană.

Prin **securitatea economică internațională** se înțelege o stare a economiei globale, în care se asigură o cooperare reciproc avantajoasă între părți întru rezolvarea problemelor economice naționale și internaționale, libera alegere și punerea în aplicare a strategiei sale de dezvoltare socioeconomică și participarea la diviziunea internațională a muncii.

Securitatea economică a țării se caracterizează printr-un sistem de indicatori, inclusiv capacitatea economiei de a funcționa într-un mod de reproducție extins, stabilitatea sistemului financiar, structura rațională a comerțului exterior, menținerea nivelului necesar de potențial științific, menținerea unui spațiu economic comun și al integrității pieței R. Moldova, crearea unor condiții economice și juridice care exclud incriminarea societății, asigurând reglementarea necesară a proceselor economice, asigurarea unui standard acceptabil de trai.

Prin **securitatea economică a întreprinderii** se înțelege o stare în care se utilizează eficient capitalul existent, stabilitatea creșterii, managementul de calitate înaltă, reînnoirea continuă a tehnologiilor și a bazei informaționale.

Prin **securitatea economică a persoanei** se înțelege starea vieții umane, care asigură o protecție juridică și economică a intereselor sale vitale, respectarea drepturilor constituționale și obligațiilor.

Astfel, în structura de securitate economică, putem evidenția trei elemente esențiale:

1. **Independența economică**, care, în condițiile economiei mondiale de astăzi, nu poartă un caracter absolut. Diviziunea internațională a muncii face ca economiile naționale să fie interdependente. În aceste condiții, independența economică semnifică capacitatea controlului de stat asupra resurselor naționale, atingerea unui nivel optim de eficiență a producției și al calității produselor, care asigură

competitivitatea și permite să participe în mod egal la comerțul mondial, la comunicare, cooperare și schimbul de realizări tehnico-științifice. La acest compartiment economia R. Moldova nu a susținut examenul. Având pe parcursul mai multor ani preponderent un singur cumpărător, la introducerea unor bariere netarifare din partea acestui partener, n-a putut schimba vectorul economic al exporturilor (Grupul „Vinăria Purcari”). [28] Agenții economici, care încă din 2006 au schimbat vectorul exportului de vin, au avut de regretat mai puțin în rezultatul embargoului introdus: Mileștii Mici, Sălcuța, Acorex Wine etc. [21] Pierderile fermierilor moldoveni în rezultatul embargoului introdus de Rusia au constituit 40 mln. USD, din care 20 mln. USD au fost compensate de stat. [22] Pierderile Moldovei în urma embargoului la produsele de vinificație au constituit 20 mln. USD. [30]

2. **Stabilitatea și fiabilitatea economiei naționale** oferă protecție proprietății private în toate formele sale, crearea unor condiții sigure și garanții pentru activitatea de antreprenariat, diminuarea factorilor de descurajare, care ar putea destabiliza situația (lupta împotriva structurilor criminale organizate în economie, prevenind perturbările grave în distribuția veniturilor, care amenință să provoace revolte sociale). [7]

R. Moldova are o problemă mare legată de dependența economiei naționale de influxul de remiteri (bani trimisi de cetățenii care lucrează în alte țări). În ultima perioadă, se observă o oarecare decuplare a creșterii economice de influxurile de remiteri, dar ele rămân un factor important, care determină evoluția economică a R. Moldova. Exporturile și investițiile au o contribuție mai mică la creșterea econo-

mică. Toate acestea sporesc riscul securității economice naționale. [13]

3. **Capacitatea de autodezvoltare și progres**, care este deosebit de importantă în lumea dinamică de astăzi. Crearea unui climat favorabil pentru investiții și inovare, modernizarea constantă a industriei, a producției, îmbunătățirea educației profesionale și a nivelului cultural al lucrătorilor devine o condiție prealabilă pentru durabilitatea și autodezvoltarea economiei naționale.

Politicile inovaționale ale Republicii Moldova sunt definite în Strategia Inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru Competitivitate,” aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 952 din 27.11.2013. Acestea vor contribui la materializarea noii paradigme de dezvoltare economică definite în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020.” Această paradigmă se bazează pe atragerea investițiilor, dezvoltarea industriilor exportatoare, edificarea societății bazate pe cunoștințe, inclusiv prin fortificarea activităților de cercetare și dezvoltare, inovarea și transferul tehnologic orientate spre eficiență și competitivitate. Documentul strategic este elaborat pentru a susține realizarea Programului de Activitate a Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare. 2013-2014.” [3]

Uneori apar și cazuri de indiferență și confuzie. [29]

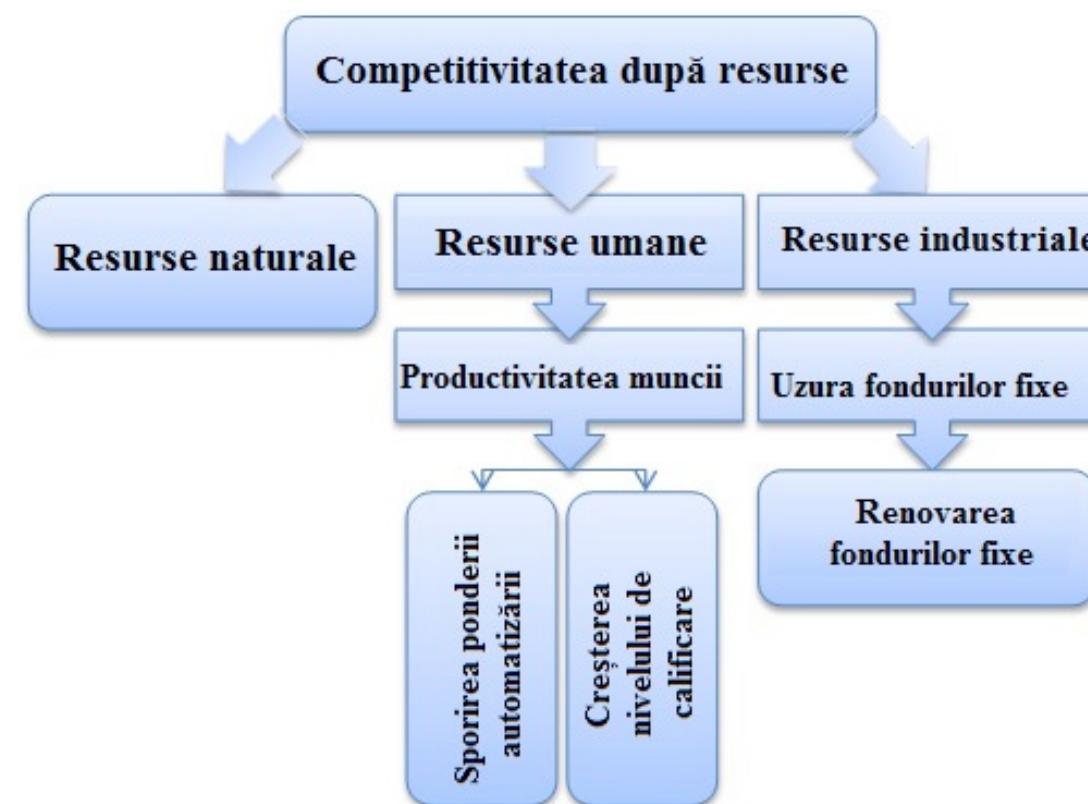
Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei și Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic anunță diferite concursuri pentru selectarea proiectelor de creare a unui parc științifico-tehnologic pentru implementarea inovațiilor. [15]

Tabelul 4. Indicele Competitivității în turism în 2013 și în 2011.

	2013		2011
	Ratingul/140	Scorul	Ratingul/139
Elveția	1	5,66	1
Germania	2	5,39	2
Austria	3	5,39	4
Spania	4	5,38	8
...			
Japonia	14	5,13	22
România	68	4,04	70
Moldova	102	3,60	99
...			
Haiti	140	2,59	...

Sursa. The Travel & Tourism Competitiveness Report, 2013.

Fig. 4. Top-ul a 10 țări după numărul de polițiști pe cap de locuitor.

Sursa. UNODC, Human Rights Report, Small Arms Survei, 2011.

Principalele elemente structurale ale securității economice. În funcție de sferele și sectoarele de activitate economică, piețele relevante evidențiază principalele elemente structurale ale securității economice:

- tehnologice;
- tehnice și de producție;
- alimentare;
- valutar-creditar;
- de inflație;
- energetice;

- ecologice;
- informaționale;
- economice externe.

Componenta **tehnologică** a securității economice a statului presupune securitatea potențialului științific și tehnic al țării, care garantează, în cel mai scurt timp posibil, dezvoltarea independentă a soluțiilor tehnologice avansate care să asigure un progres în cele mai importante sectoare de producție civile și de apărare.

Tabelul 5. Salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare pe categorii de ocupații, în R. Moldova, 2012-2013.

	Persoane				Structură %			
	2012		2013		2012		2013	
	Total	Inclusiv femei	Total	Inclusiv femei	Total	Inclusiv femei	Total	Inclusiv femei
Salariați - total	5.121	2.693	4.981	2.592	100,0	100,0	100,0	100,0
cercetători	3.338	1.605	3.250	1.559	65,2	59,6	65,2	60,1
tehnicieni	271	198	304	231	5,3	7,3	6,1	8,9
personal auxiliar	778	452	750	386	15,2	16,8	15,1	14,9
alte categorii	734	438	677	416	14,3	16,3	13,6	16,0

Sursa. [26]

Tabelul 6. Cercetători pe domenii științifice, în 2012-2013.

	Persoane				Structură %			
	2012		2013		2012		2013	
	Total	Inclusiv femei	Total	Inclusiv femei	Total	Inclusiv femei	Total	Inclusiv femei
Cercetători - total	3.338	1.605	3.250	1.559	100,0	100,0	100,0	100,0
științe naturale	1.157	533	1.168	534	34,7	33,2	35,9	34,3
științe tehnice	483	156	448	130	14,5	9,7	13,8	8,3
științe medicale	459	241	457	240	13,7	15,0	14,1	15,4
științe agricole	485	223	401	182	14,5	13,9	12,3	11,7
științe sociale	371	258	411	281	11,1	16,1	12,6	18,0
științe umanistice	383	194	365	192	11,5	12,1	11,2	12,3

Sursa. [26]

Din tabelele de mai sus se observă că în R. Moldova există potențial științific. Cu regret, implementarea decurge cu dificultăți. Motive sunt multiple: inventatorii nu promovează invențiile lor, lipsa cererii din partea economiei reale față de invenții ș. a.

Tabelul 7. Brevete de invenții eliberate în R. Moldova, 1993-2013.

	1993-2000	2001-2010	2011	2012	2013	total
Titulari naționali	1.102	2.336	61	47	57	3.603
Titulari străini	302	114	2	4	4	426
Total	1.404	2.450	63	51	61	4.029

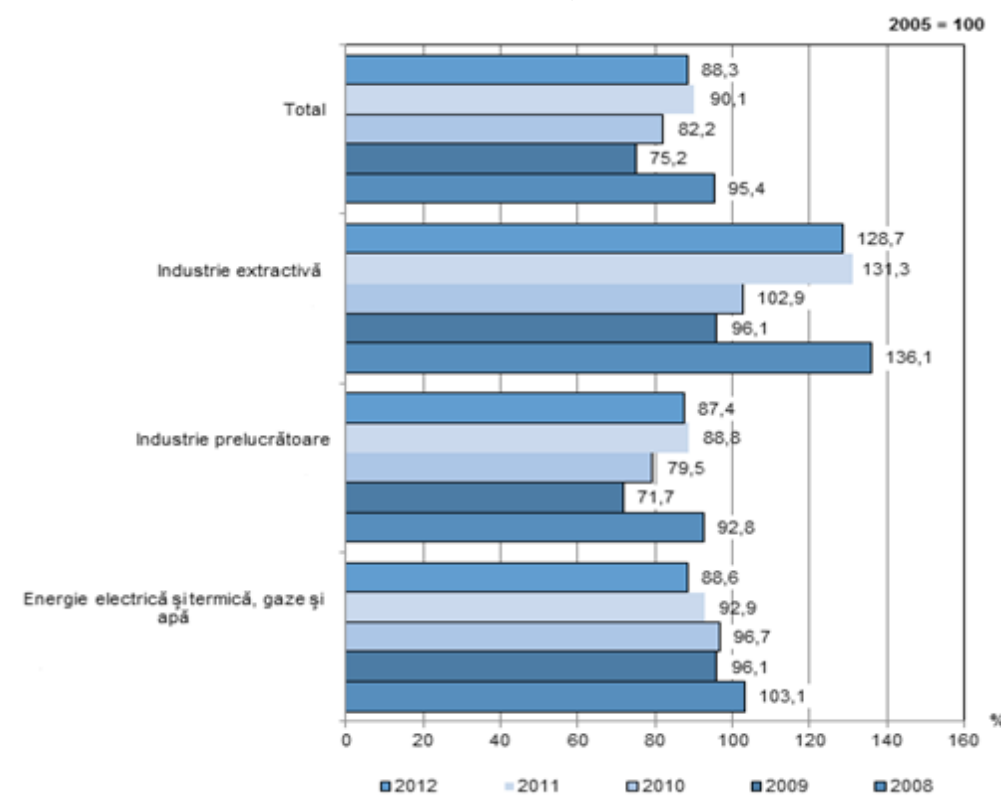
Sursa. [11]

Tabelul 8. Brevete de invenții eliberate în R. Moldova, 2014 pe luni.

	2014 pe luni										
	Ian.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sep.	Oct.	Total
Titulari naționali	8	7	4	2	6	2	3	4	5	4	45
Titulari străini							1		2		3
Total	8	7	4	2	6	2	4	4	7	4	48

Sursa. [11]

Fig. 6. Indicii volumului producției industriale din R. Moldova, pe tipuri de activități, 2008-2012.

Sursa. [26]

Componenta tehnică și industrială.

Prin această noțiune se înțelege capacitatea industriei țării, în cazul deteriorării relațiilor economice externe și șocuri socioeconomice interne, de a compensa prompt efectele negative, de a restabili reproducerea extinsă, a satisface necesitățile publice (inclusiv defensive). O anumită activitate se observă doar în câteva domenii, cum ar fi cel extractiv, de prelucrare, în energetică etc., acestea ilustrând starea vulnerabilă a industriei autohtone.

În continuare, prezentăm un tabel cu cea mai mare populație a statelor și a valorii adăugate brute (VAB) după PPP, datele sunt grupate în funcție de industrie și VAB.

Se observă ușor că China este liderul incontestabil al industriei în lume, S.U.A. au rămas în urmă față de competitor de 1,7 ori în ceea ce privește numărul total VAB al producției industriale și de 2 ori privind VAB în industriile manufacturiere. India, Rusia și Germania aveau în 2010 o producție industrială similară, însă potențialul Indiei și, în special, al Rusiei, luând în considerație sursele proprii de energie și eficiența energetică, este mult mai mare.

Se pot remarca că încă două țări – Vietnam-ul și Bangladesh-ul – au ritmuri înalte de creștere economică. Outsideri sunt S.U.A., țările UE și Japonia.

Tabelul 9. Volumul producției industriale pe țări.

Nr.	Țări	Populația, milioane		Schimbări		VAB, miliarde USD		Schimbări		VAB industrie, PPP, mlrd. USD		Schimbări		Consumul de energie, mln.		Schimbări	
		2000	2010	În 10 ani	Un an	2000	2010	În 10 ani	Un an	2000	2010	În 10 ani	Un an	2000	2010	În 10 ani	Un an
1.	China	1263	1337	5,86	0,57	726	3275	350	16	1211	4039	233	12	1183	2417	104	7,4
2.	S.U.A.	282	3,9	9,57	0,9	1516	1880	23	2,17	1799	2365	31,5	2,78	2273	2216	-2,5	-0,2
3.	Japonia	127	127	0,0	0,0	703	832	18	1,7	792	932	17,6	1,6	519	497	-4,2	-0,4
4.	India	1042	1206	15,7	1,4	236	583	147	9,4	309	761	146	9,4	457	693	51	4,2
5.	Rusia	146	142	-2,7	-0,3	196	382	94	6,8	289	731	153	9,7	619	702	13	1,2
6.	Germania	82	82	0	0	424	594	40	3,4	481	697	44	3,7	337	327	-2,9	-0,3

7.	Mexic	104	118	13	1,2	188	308	64	5,0	254	471	85	6,3	145	178	22
8.	Coreea de Sud	47	49	4,2	0,4	204	385	88	6,5	228	420	84	6,3	250	32	3
9.	Brazilia	175	195	11	1,0	183	303	66	5,2	236	419	77	5,9	266	42	3,5
10.	Indonezia	209	241	15	1,4	138	256	85	6,4	201	380	89	6,5	208	34	2,9
11.	Italia	57	60	5,2	0,5	264	281	6,4	0,6	297	331	11	1,0	170	-1,1	-0,1
12.	Marea Britanie	59	62	5,0	0,5	212	209	-1,1	-0,1	282	316	11	1,1	203	-8,9	-0,9
13.	Iran	66	74	12	1,1	57	110	94	6,9	140	314	123	8,4	208	69	5,3
14.	Franța	61	65	6,5	0,6	209	206	-1,1	-0,1	245	256	4,8	0,4	262	3,7	0,4

Sursa. [24]

Componenta alimentară a securității economice implică capacitatea sectorului agricol al economiei de a oferi populației alimente, iar industria să fie aprovizionată cu materii prime.

Componenta monetar-valutar-creditară poate fi definită ca fiind capacitatea statului de a obține, aloca și de a utiliza eficient creditele externe și investițiile, precum și să se bazeze pe ele, în limitele funcționării durabile a sistemului său monetar și satisfacerea nevoilor sociale în condițiile economice interne și externe nefavorabile.

Componenta inflației asupra securității economice reprezintă o stare a sistemului monetar al țării, care asigură dezvoltarea durabilă a economiei sale.

Politica antiinflaționistă prevede: identificarea și monitorizarea amenințărilor interne și externe; determinarea parame-

trilor (criteriilor) economiei și ai sectorului financiar pentru a asigura siguranța antiinflaționistă; mecanismul de asigurare a dezvoltării economice neinflaționiste; efectuarea, după caz, a politicii de deflație.

Componenta energetică a securității economice implică asigurarea stabilității fizice a aprovizionării cu energie pentru consumul casnic sau adaptarea economiei naționale la noile prețuri mondiale.

Securitatea energetică impune definirea, identificarea și ordonarea evenimentelor, apariția cărora poate afecta direct sau indirect dezvoltarea complexului energetic.

Componenta ecologică a securității economice prevede o stare a economiei naționale, în care se evită sau se rezolvă conflictele în timp util între societate și mediu, nu se admite deteriorarea potențialului economic al statului.

Componenta informațională de securitate economică presupune un schimb reciproc de produse informaționale, informații tehnico-științifice din cadrul economiei naționale și cu partenerii externi, asigurând garantarea păstrării know-how-ului.

Componenta economică externă de securitate economică este legată de interacțiunea economiei naționale cu cea mondială, piețele interne cu cele externe.

Astfel, la examinarea elementelor structurale de bază ale securității economice, se pot evidenția următoarele caracteristici ale situației economice, amenințând securitatea economică:

1. Disponibilitatea, dezechilibrul structural general și **lipsa unui mediu concurențial**. Acest lucru este exemplificat prin faptul că R. Moldova a produs bunuri și servicii (mai exact, unele tipuri) care sunt comercializate pe piața mondială la prețuri mici, deoarece acestea nu sunt competitive: companiile sunt nevoite să-și vândă produsele, bunurile și serviciile la prețuri mai mici sau să îmbunătățească calitatea produselor lor. Dar, după cum se știe, în scopul de a îmbunătăți calitatea produselor, este necesar să se introducă noi tehnologii, mai avansate, ceea ce este o procedură extrem de scumpă. De aceea, prețul unor astfel de bunuri și servicii pe piața internă este întotdeauna mai mare decât pe cea externă (mondială). Reducerea cererii la mai multe bunuri de consum, ca urmare a liberalizării prețurilor, nu conduce de la sine la o concurență între producători.

2. Distorsiunea și dezechilibrul prețurilor, fortificate în timpul liberalizării prețurilor. Prețurile libere la moment nu au devenit încă prețuri de echilibru și nu ameliorează structura de producție. În situația cea mai dificilă din cauza creșterii prețurilor neprevăzute s-au pomenit ramurile economiei, care sunt menite a satisface direct piața de consum: industria

ușoară și alimentară, ingineria mecanică, influențând securitatea țării.

3. Persistă presiunea continuă a datoriei externe, reducându-se manevra cu resursele valutare. Riscul esențial este generat de provocările care vin din globalizarea economiei mondiale.

Concluzii. În conformitate cu Strategia de Securitate Națională, principalele riscuri și amenințări ale securității economice constau în păstrarea modelului de export al produselor finite, cu un grad înalt de tehnicitate, neadmiterea reducerii competitivității produselor și serviciilor autohtone pe piețe interne și externe, reducând influența și impactul factorilor externi.

Securitatea economică este o componentă organică a unei economii moderne care, fiind de natură globală, se dezvoltă tot mai mult în direcția consolidării proceselor de integrare la nivel global și regional (subregional).

Procesul de integrare efectivă a R. Moldova în economia mondială, impunerea sa ca un participant egal al relațiilor economice internaționale, antrenarea în diviziunea internațională a muncii are loc în condiții complexe de politică externă care au un impact negativ asupra sistemului de securitate economică. Tipul inovațional orientat social al dezvoltării economice a R. Moldova are un șir de caracteristici calitative și cantitative.

Fără un sistem fiabil și stabil, sistemul securității economice nu va fi capabil să lucreze productiv pentru o perioadă lungă de timp.

Pe piață există multiple firme care oferă servicii pentru a proteja resursele și mediul de afaceri, susținând că propunerile lor au un nivel sporit de securitate economică a oricărei entități. Ca urmare, multe propuneri creează o impresie falsă că securitatea organizației poate fi cumpărată și, odată oferită, va fi menținută pentru totdeauna.

Cercetările efectuate au arătat, că pericolul vine din cauza insuficienței sensibilizării conducerii, lipsei analizei riscurilor și planurilor slab analizate, iar comportamentul nu este argumentat în condiții de criză și situații de forță majoră.

Analiza parametrilor socioeconomici,

ținând seama de dezvoltarea inovatoare, arată că, în ciuda tendințelor pozitive în sistemul de relații economice internaționale, rămân probleme nerezolvate, una dintre care constă în modalitatea de gestionare a riscurilor asociate cu acțiunile angajaților.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea nr. 112 din 22.05.2008 privind Conceptul securității naționale a Republicii Moldova.
2. Raport de activitate pentru semestrul I al anului 2014. Inspectoratul general de Poliție, Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 952 din 27.11.2013 cu privire la aprobarea Strategiei inovationale a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru competitivitate.” // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 284-289 din 06.12.2013, art. nr. 1063.
4. Gribincea A., Todorova L. Innovation system in the creation of competitiveness. „Sectorul serviciilor în secolul XXI: realizări, probleme, perspective,” Simpozion științific internațional, 29 martie 2012. Chișinău: U.S.M., 2012, 180 p. (pp. 177-180).
5. SIPRI Yearbook 2014. Oxford University Press: Oxford, 2014.
6. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013.
7. Un măr pentru sănătate. // Revista „INFOGOV,” nr. 10/2014.
8. UNODC, Human Rights Report, Small Arms Survei, 2011.
9. Varzari V. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană. Teză de doctor, Chișinău: 2012.
10. Грибинча А., Тодорова Л. Инвестиции в современную инновационную систему – основа стабильного экономического роста. // Intern Scientific and Practical Conference. Economic Growth in Conditions of Globalization. VIIth edition, 2012 oct. 18-19, Chișinău: IEFS, 2012, p. 7.
11. <<http://agepi.gov.md/md/inventions/statistics/inventions.php>>.
12. <<http://agrotop.md/news/4618-partnery-po-razvitiyu-pomogut-moldove-kompensirovat-poteri-ot-rossiyskogo-embargo.html>>.
13. <<http://m.ziare.com/economie/moldova-la-rascruce-chisinaul-nu-prea-apara-interesele-tarii-rusia-cel-mai-mare-risc-interviu-1302111>>.
14. <http://www.ax.md/index.php?option=com_content&view=article&id=268:securitatea-economica-a-republicii-moldova-in-conditiile-globalizarii&catid=101:securitate&Itemid=28>.
15. <<http://www.civic.md/grants/25803-concursul-proiectelor-de-crearea-a-unui-parcstiintifico-tehnologic-pentru-implementarea-inovatiilor-in-agricultura-in-cahul.html>>.
16. <<http://www.descopera.ro/dnews/12765985-cate-arme-nucleare-exista-astazi-in-lume-iata-care-sunt-cele-9-tari-dotate-cu-arsenal-atomic>>.
17. <<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/dprk/nuke-test.html>>.
18. <<http://www.gradremstroy.ru/news/yadernaya-doktrina-ssha-doktrina-minimalnogo-sderzhivaniya.html>>.

19. <<http://www.gradremstroy.ru/news/yadernaya-doktrina-ssha-doktrina-minimalno-go-sderzhivaniya.html>>.
20. <http://www.noi.md/md/news_id/42008>.
21. <http://www.noi.md/md/news_id/44432>.
22. <http://www.noi.md/ru/news_id/51547>
23. <<http://www.ray-idaho.ru/blog/2013/>>
24. <<http://www.sis.md/ro/asigurarea-securitatii-economice>>
25. <<http://www.statistica.md>>
26. <<http://www.timpul.md/articol/pericole-pentru-securitatea-republicii-moldova-16408.html>>
27. <<http://www.timpul.md/articol/embargoul-rusesc-nu-sperie-productorii-de-vin-din-republica-moldova-48235.html>>
28. <<http://www.timpul.md/articol/cel-mai-bun-elev-inovator-nu-si-vede-viitorul-in-r-moldova-34210.html>>
29. <<http://www.vinmoldova.md/index.php?mod=news&id=32881>>

Prezentat: 1 decembrie 2014.

E-mail: agribincea@mail.ru